

Proiectul cultural de pedagogie muzeală „RAINBOW. Alunecând pe curcubeul cultural ajungem la voi!”

Cuvinte cheie: Educație muzeală; voluntariat; ateliere creative; copii instituționalizați; integrare social-culturală

Key words: *Museum education; volunteering; creative workshops; institutionalized children; social and cultural integration*

Abstract

Beginning with the second half of September 2010 the National Museum of Eastern Carpathians initiated a new project for children and youngsters from Covasna County. The project was financed by the Administration of the National Cultural Fund (AFCN) and supported by the Museum's partners: the General Office of Social Assistance and Child Protection of Covasna County (DGASPC Cv), the „Carpații Răsăriteni” Cultural and Scientific Association (ACȘCR), the “Mihai Viteazul” National College (CNMV) and the Centre for Drug Abuse Prevention Evaluation and Counselling of Covasna County (CPECA Cv).

The project was meant for those children and youngsters from Covasna County whom find themselves in orphanages, family houses and other centres as such, and for those whom have special needs and require special attention provided for them in specialised day-care centres. Thus 85 children and youngsters attended the creative workshops organised in 5 centres from Covasna County: clay modelling and painting on ceramic vessels; traditional sewing; traditional weaving.

Through this project we aimed to involve the institutionalised children and youngsters and the children with special needs in the cultural life of the region, giving them free and easy access to such activities they cannot normally attend. In most of the cases they find themselves in the impossibility of coming to the museum. Thus we decided to take the museum to them. The volunteers, whom were mainly secondary- and high-school students, were given the chance to get involved in social and cultural activities. The volunteers attended previously the Museum's workshops, becoming, through the information and crafts they have learned, bearers of traditional cultural heritage. Now they were given the opportunity to transmit this heritage to others, to become teachers, to become aware of the fact that the heritage they are holding is important and that it also makes them important. All the materials that promoted this project and all the materials used as scientific support (workbooks specially created for the children attending the workshops in the project) were bilingual – Romanian/Hungarian. The common denominator of the participants was not ethnic integration, but the severe need of social integration and the acute need of facilitating the access to culture for children with limited possibilities and resources.

Proiectul „**Rainbow. Alunecând pe curcubeul cultural ajungem la voi!**” a fost organizat de Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, cu finanțare din partea Administrației Fondului Cultural Național și cu sprijinul partenerilor săi, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Covasna, Asociația Cultural – Științifică „Carpații Răsăriteni”, Colegiul Național „Mihai Viteazul” și Centrul de Prevenire Evaluare și Consiliere Antidrog Covasna.

Proiectul s-a adresat tinerilor instituționalizați și celor cu nevoi speciale din județul Covasna. Peste 80 de copii și tineri, coordonați de specialiștii MNCR și DGASP Covasna, de voluntarii CNMV și CPECA, au participat, în perioada septembrie-octombrie 2010, la ateliere creative în centrele: Casa Familială nr. 1 Întorsura Buzăului, Centrul de Reabilitare Chilieni, Casa Familială nr. 3, Centrul de Primire în Regim de Urgență și Centrul de Îngrijire de Zi din Sfântu Gheorghe.

Prin intermediul acestui proiect s-a urmărit implicarea copiilor/tinerilor instituționalizați și a celor cu nevoi speciale în viața culturală a zonei, iar tinerilor voluntari le-a oferit posibilitatea de a se implica în activitățile culturale și sociale, devenind din purtători ai moștenirilor tradiționale dobândite în cadrul cercurilor desfășurate la muzeu, diseminatori ai acestora.

Proiectul, adresându-se atât copiilor vorbitori de limba română cât și celor vorbitori de limba maghiară, a urmărit depășirea barierelor etnice și lingvistice pe care le ridică alte proiecte ce se desfășoară în județul Covasna, numitorul comun al participanților nefiind nevoia de integrare etnică ci nevoia acută de integrare socială și facilitarea accesului la cultură a unor copii cu posibilități limitate. Aceste activități au drept scop familiarizarea tinerei generații (copii, elevi de gimnaziu și liceu) cu valorile culturii naționale, cu importanța conservării și valorificării acestora peste timp.

În fiecare din cele 5 centre s-au organizat 3 ateliere creative: un atelier de modelaj al lutului și pictură pe vase ceramice, un atelier de cusături tradiționale și un atelier de țesături tradiționale. Pe lângă aceste ateliere, copiii și tinerii au fost antrenați în jocuri distractive și educative, prin intermediul unui caiet de lucru creat în cadrul acestui program. Fiecare copil sau tânăr participant a primit din partea organizatorilor diplome și premii.

De asemenea, proiectul a fost gândit în așa fel încât fiecare dintre copii/centre să beneficieze de materiale de lucru și după ce atelierele noastre s-au încheiat. Astfel, în fiecare centru au fost lăsate materiale precum lut pentru modelaj, seturi de tempera, pensule, rame de țesut, ațe pentru țesut, etamină, ace și ațe pentru cusături, creioane colorate, pixuri etc., în limita posibilităților și în funcție de dimensiunea și necesitățile centrului. Astfel, copiii și tinerii au șansa de a aplica și în continuare tehnicile de lucru învățate de la noi, având toate materialele necesare. Pașii de lucru sunt descriși detaliat în caietul de lucru special creat în cadrul acestui proiect, astfel încât dacă există aspecte pe care copiii le uită ei le pot regăsi cu ușurință oricând au nevoie de ele.

Pe parcursul activităților de pedagogie muzeală derulate de MNCR de-a lungul timpului s-a constatat că modalitatea cea mai ușoară prin care tinerii învață lucruri noi și prin care acestea le rămân întipărite în minte este cea activ-participativă. Acest fapt este dovedit în primul rând de voluntarii proiectului RAINBOW, care în urma participării la atelierele din cadrul Cercului „Tradiție și modernitate” și-au însușit informațiile transmise de coordonatori, și nu le-au uitat, chiar dacă între perioada participării active la aceste ateliere și prezent au trecut, în anumite cazuri, și 2 sau 3 ani.

În anul școlar 2009–2010 la Cercul „Tradiție și modernitate” a participat un grup de 8 elevi de la o școală specială din localitatea Sf. Gheorghe, însoțiți de un profesor care a întâmpinat mari greutăți în a-i aduce pe aceștia la muzeu. I s-a permis participarea la ateliere 1 dată/lună, ceea ce totuși însemna mult mai mult decât deloc.

Cunoscând situația acestor copii, greutatea cu care ei pot veni la muzeu, acest lucru fiind imposibil pentru unii dintre ei (datorită unor greutăți financiare – chiar dacă ei beneficiază de gratuitate, transportul lor costă; lipsei de interes a pedagogilor sau numărul scăzut al

acestora, datorită birocrăției etc.), s-a considerat necesară inițierea unui proiect prin care angajații MNCR să poată ajunge la acești copii care au cu adevărat nevoie de noi. Ei au nevoie să simtă că fac parte dintr-o societate, că tradițiile și moștenirile culturale ale acestora le aparțin și lor și au dreptul de a le cunoaște.

Realizarea activităților în mod interactiv, pe teme legate de istorie și arheologie, de etnografie și tradiție, au permis o mai bună apropiere între public și muzeu, pentru că beneficiarii au intrat în contact direct cu tehnicile tradiționale și cu instrumentele de lucru asemănătoare celor originale și s-au consultat permanent, în mod direct cu coordonatorii și voluntarii prezenți.

Beneficiari direcți ai acestui proiect au fost cei 85 de copii instituționalizați/cu nevoi speciale din 6 centre specializate din județul Covasna (2 centre de zi, 2 case familiale, 2 centre de reabilitare) cu vârsta cuprinsă între 3–25 ani, 12 elevi voluntari-mentori: 10 de la Colegiul Național „Mihai Viteazul” din Sf. Gheorghe și 2 de la Grupul Școlar „C-tin Brâncuși”, cu vârsta cuprinsă între 13–16 ani, precum și alte 21 de persoane din centrele în care s-au desfășurat atelierele (educatori, pedagogi, supraveghetori, psihologi), care au participat în mod activ la ateliere alături de copii. Astfel informația transmisă de coordonatori și voluntari a fost asimilată și de către aceștia, chiar dacă ei nu au fost luați în calcul ca beneficiari direcți. Organizatorii s-au așteptat la ajutor din partea personalului din centre în ceea ce privește lucrul cu copiii dar nu s-au așteptat ca aceștia să devină ei înșiși „învățăcei”. Din acest punct de vedere rezultatele au fost mult peste așteptările organizatorilor.

Beneficiari indirecti au fost alți cca. 20 de angajați ai centrelor în care s-au desfășurat atelierele (educatori, pedagogi, personal auxiliar – de supraveghere, directori), 6 centre specializate (case familiale, centre de reabilitare sau centre de zi) – instituții care au beneficiat de rezultatele proiectului în mod indirect, în calitatea lor de instituții care au găzduit organizarea atelierelor din cadrul proiectului,

6 coordonatori de ateliere, care au avut șansa de a deprinde tehnici de lucru cu copiii cu nevoie speciale, având o experiență deosebită care va contribui la dezvoltarea lor ca pedagogi în domeniul educației muzeale, părinții acelor copii care frecventează centrele

de zi sau Centrul de Reabilitare a Copiilor cu Handicap de la Chilieni – aceștia au primit pliante cu descrierea proiectului și au fost informați asupra activităților derulate; de asemenea, copii au creat obiecte pe care le-au dăruit mamelor sau altor rude.

Derularea proiectului a reprezentat o experiență benefică pentru angajații MNCR, din punct de vedere profesional, prin șansa pe care le-a oferit-o, de a-și perfecționa abilitățile de comunicare cu tinerii din diferite categorii de vârstă și cu copiii și tinerii cu nevoi speciale.

Materialele informative utilizate în proiect au fost gândite în așa fel încât să corespundă tuturor categoriilor de vârstă, bazându-se pe informații transmise sub forma unor jocuri, a unor exerciții accesibile pentru cei de vârste mici și distractive și relaxante pentru cei de vârste mai mari. Astfel, informațiile conținute de aceste materiale au fost accesibile tuturor beneficiarilor direcți.

Procedurile utilizate pentru implementarea activităților prevăzute în proiect au fost adecvate grupului țintă. Coordonatorul proiectului și coordonatorii atelierelor și activităților conexe au apelat la metode și tehnici didactice precum: jocul de rol, prezentarea, discuția, expunerea, observarea, analiza, exercițiul, activități de dezvoltare a abilităților practice (modelarea lutului, țesătura tradițională, cusătura tradițională etc.).

Toate activitățile proiectului s-au desfășurat în perioadele planificate în prealabil, în funcție de programul fiecărui centru. Nu s-au înregistrat întârzieri sau reprogramări, fiecare activitate a avut loc în perioada stabilită:

- 22-23-24 Septembrie 2010 - Casa Familială nr. 3, Sf. Gheorghe
- 1-2-3 Octombrie 2010 - Casa Familială nr. 1, Întorsura Buzăului
- 12-13-14 Octombrie 2010 - Centrul de Reabilitare, Chilieni
- 19-20-21 Octombrie 2010 - Centrul de primire în regim de urgență, Sf. Gheorghe
- 26-27-28 Octombrie 2010 - Centrul de zi Sf. Gheorghe

Înainte de începerea activităților în fiecare centru, coordonatorii proiectului au solicitat o întâlnire de lucru cu directorul centrului, împreună cu care au vizitat locația, au stabilit spațiile de lucru, au stabilit orele de desfășurare a atelierelor și au pus la punct ultimele detalii, pentru ca toate activitățile să decurgă corespunzător și în cele mai bune condiții. În unele cazuri, atelierelor s-au desfășurat la

sfârșitul săptămânii, alteori după-amiază (în funcție de orarul elevilor beneficiari) sau înainte de masă (în cazul centrelor de zi).

Fiecare atelier a durat, conform planificării, 3 ore (timp efectiv de lucru cu copiii), incluzând aici și pauzele dintre activități.

Întâlnire echipei de lucru s-au derulat conform planificărilor, atât înainte cât și în timpul și după derularea propriu-zisă a atelierelor din cadrul proiectului destinate beneficiarilor direcți.

Participarea voluntarilor a fost unul dintre cele mai reușite aspecte ale acestui proiect, ei fiind profund impresionați de ceea ce au văzut în aceste centre. Unii nu știau de existența unor asemenea locuri, alții au auzit doar despre copiii fără părinți și copiii cu nevoi speciale. De această dată au fost însă puși în fața acestora și au ajuns la concluzia că suntem cu toții oameni, indiferent de unde venim, unde locuim și care este starea noastră de sănătate. Pentru ei sentimentul că au putut fi de folos și că au reușit să-i învețe pe alții ceva ce ei deja știau este de neînlocuit. Cu atât mai mult cu cât ei doresc în continuare să rămână voluntari ai muzeului și doresc să participe și la alte proiecte ale acestuia.

Pentru derularea în bune condiții a atelierelor, anterior acestei perioade s-au derulat următoarele activități organizatorice:

- au avut loc 3 întâlniri de lucru ale echipei proiectului, în care s-au stabilit sarcinile fiecărui membru și s-a analizat modul în care s-au derulat activitățile organizatorice, cu propuneri de îmbunătățire a activității, după caz;

- s-a elaborat afișul și pliantul proiectului, diploma, insigna, tricoul, banner-ul, materialele de lucru și cele necesare evaluării proiectului (caietele de lucru, fișa de observație a coordonatorilor de ateliere, chestionarul pentru angajații centrelor specializate, chestionarul pentru voluntari);

- s-au tipărit un număr de 1000 pliante bilingve cu prezentarea proiectului, 50 de afișe A3 (25 în limba română, 25 în limba maghiară – acesta este singurul material de promovare tipărit separat în cele 2 limbi, datorită faptului că informația nu încăpea pe un singur afiș bilingv), 62 fișe de observație a coordonatorilor de ateliere, 25 chestionare pentru angajații centrelor specializate, 10 chestionare pentru voluntari, 80 caiete de lucru pentru beneficiarii direcți, 1 banner, 80 de insigne, 100 diplome, 15 tricouri;

- s-au pregătit materialele existente și s-au achiziționat restul celor prevăzute în proiect, necesare derulării atelierelor creative (2 topuri de hârtie alb-negru; 2 topuri de hârtie color; 1 tuș pentru imprimantă; 100 kg lut din comerț; 5 truse de ustensile de modelat și decorat lutul; 25 seturi creioane colorate; 80 pixuri; 7 seturi pensule; 16 seturi acuarele; 64 războaie de țesut manuale; 30 gheme ață pentru țesut; 5 m de etamină; 30 foarfece; 100 vase ceramice simple; 80 ace; 30 papiote ață pt. cusături tradiționale; 90 jocuri puzzle);

- s-a promovat proiectul;
- a avut loc înscrierea beneficiarilor direcți;
- a avut loc înscrierea voluntarilor;
- s-au încheiat contractele de prestări servicii și contractele civile;
- s-au efectuat plățile contractelor, conform etapelor financiare ale proiectului;
- au avut loc cele 15 ateliere – echipa de lucru s-a deplasat la cele 5 centre, a transportat materialele de lucru și a derulat activitățile conform planului de lucru.
- 5 deplasări înainte de începerea atelierelor de lucru.

Promovarea proiectului s-a realizat prin tipărirea unui număr de 1000 pliante bilingve cu prezentarea proiectului, 50 de afișe A3 (25 în limba română, 25 în limba maghiară – acesta fiind singurul material de promovare tipărit separat în cele 2 limbi, datorită faptului că informația nu încăpea pe un singur afiș bilingv), 62 fișe de observație a coordonatorilor de ateliere, 25 chestionare pentru angajații centrelor specializate, 10 chestionare pentru voluntari, 80 caiete de lucru pentru beneficiarii direcți, 1 banner, 80 de insigne, 100 diplome, 15 tricouri;

De asemenea, s-au tipărit 1000 de pliante, din care 500 au fost distribuite beneficiarilor direcți, indirecti, voluntarilor, instituțiilor publice etc.; 500 de bucăți sunt distribuite gratuit vizitatorilor expozițiilor de la sediul MNCR din Sfântu Gheorghe și sediul secției din

Miercurea Ciuc (Muzeul Oltului și Mureșului Superior).

A fost proiectat și tipărit un banner al proiectului, care a fost afișat, pe cât posibil, la toate centrele unde s-au derulat atelierele. Acest banner rămâne în inventarul muzeului și va fi folosit în cazul în care proiectul va fi reluat.

Atât coordonatorii atelierelor cât și voluntarii au purtat tricouri personalizate cu sigla proiectului, pe parcursul activităților în centre.

Deși inițial nu s-a luat în considerare crearea unei pagini web a proiectului, echipa de proiect a reușit să creeze o pagină de blog, prin intermediul căreia i-a ținut la curent, pe toți cei interesați, cu noutățile din cadrul proiectului (<http://mncrainbow.blogspot.com/2010/10/alunecam-incet-spre-ultimul-centru-din.html>). Este prima inițiativă de acest gen a MNCR, dar ea va fi probabil adoptată și pe viitor. Astfel, s-au postat toate noutățile, s-au anunțat evenimentele din cadrul proiectului, s-au creat filmulețe cu obiectele create de copii și s-au postat pe blog etc. Această pagină va rămâne activă și pe viitor, intenționându-se continuarea proiectului, datorită faptului că cererea în acest sens este foarte mare.

Promovarea proiectului s-a făcut și în cadrul sesiunilor și comunicărilor științifice în domeniul muzeologiei, relațiilor publice, a pedagogiei muzeale etc, ca de exemplu: Simpozionul Național „Istorie, Cultură, Patrimoniu” organizat de Muzeul Literaturii Române Iași, 5–8 octombrie 2010, Sesiunea Științifică Anuală a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, ediția a VII-a, 11–13 noiembrie 2010, Seminarul Anual de Educație Muzeală organizat de Direcția Patrimoniu Cultural din cadrul Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, 15–16 noiembrie 2010.

În cele ce urmează, vom prezenta o succintă comparație dintre rezultatele propuse și cele obținute în urma derulării proiectului:

Rezultate așteptate	Rezultate obținute
1. Organizarea a 15 ateliere de creație	Au fost organizate toate cele 15 ateliere planificate, câte 3 în fiecare centru
2. Organizarea atelierelor în 5 centre specializate din județul Covasna: Casa Familială nr. 3 Sf. Gheorghe; Casa Familială nr. 1 Întorsura Buzăului; Centrul de Reabilitare Chilieni; Centrul de primire în regim de urgență Sf. Gheorghe; Centrul de zi Sf. Gheorghe	S-au organizat ateliere în cele 5 centre, dar au beneficiat de ele copiii din 6 centre: Casa Familială nr. 3 Sf. Gheorghe; Casa Familială nr. 1 Întorsura Buzăului; Centrul de Reabilitare Chilieni; Centrul de Reabilitare Sf. Gheorghe ; Centrul de primire în regim de urgență Sf. Gheorghe; Centrul de zi Sf. Gheorghe

3. 80 de beneficiari direcți – copii și tineri din centrele sus-menționate	106 beneficiari direcți: 85 de copii și tineri instituționalizați și cu nevoi speciale și 21 de angajați ai centrelor
4. 10 voluntari – beneficiari direcți	12 voluntari – beneficiari direcți
5. 80 de vase pictate, 160 obiecte modelate, 80 covorase țesute, 80 de semne de carte cusute	89 vase pictate; 202 obiecte modelate; 85 covorase țesute; 28 semne de carte cusute; 115 felicitări și colaje realizate în tehnica quilling (această activitate a fost introdusă în proiect pe parcurs, înlocuind în unele cazuri activitatea de cusături tradiționale; cea din urmă nu s-a putut realiza sau s-a realizat parțial în anumite centre
6. 5 caiete de impresii completate, 2 rapoarte intermediare, 100 fișe de observație completate	1 caiet de impresii comun pentru toți participanții (beneficiari direcți); 12 chestionare completate de voluntari; 2 rapoarte intermediare; 62 fișe de observație a coordonatorilor de ateliere; 25 chestionare completate de educatori, pedagogi

Impactul asupra celor 85 de copii și tineri din centrele specializate a fost măsurat prin observația directă a coordonatorilor de ateliere și a educatorilor, pedagogilor, psihologilor cu care s-a lucrat. Aceștia au completat fișe de observație și chestionare.

Răspunsurile vor fi prezentate în cele ce urmează .

A. Fișa de observație a coordonatorilor de ateliere

Pentru a afla impactul proiectului asupra participanților (inclusiv voluntari), respectiv pentru a evalua gradul de satisfacție cu privire la derularea proiectului, din punctul de vedere al coordonatorilor de ateliere, a fost elaborată o fișă de observație.

Cei 6 coordonatori de ateliere (inclusiv coordonatorul de voluntariat) au completat în total 62 fișe de observație. Răspunsurile acestora

constituie o evaluare a proiectului, dar, cu atât mai mult, reprezintă o bază de documentare pentru proiectele viitoare, din punctul de vedere al organizării atelierelor de lucru.

La analiza acestor chestionare vom lua în considerare doar răspunsurile la anumite întrebări, relevante pentru evaluarea proiectului. Primele întrebări făceau referire la gradul de participare al beneficiarilor la proiect, grad ce reiese din compararea rezultatelor proiectului cu rezultatele propuse. De asemenea, în acest stadiu al evaluării proiectului, sunt relativ irelevante răspunsurile celor chestionați la întrebarea nr. 9–Alte observații, răspunsuri care au fost luate în considerare la evaluarea de proces.

Item 1 - Bifați cu un „X” căsuța corespunzătoare opiniei dumneavoastră privind următoarele:

Nr. Crt.	Întrebare	1	2	3	4	5	FR
1	V-a făcut plăcere să luați parte la aceste activități?				11 18%	51 82%	
2	Aceste ateliere pot contribui la îmbunătățirea dialogului cultural în cadrul comunității?			5 8%	26 42%	31 50%	
3	Contribuie acest proiect la instruirea elevilor?				32 52%	30 48%	
4	Credeți că acest proiect a schimbat atitudinea participanților față de muzeu?	6 10%	3 4%	13 21%	26 42%	14 23%	
5	Credeți că acest proiect a schimbat atitudinea pedagogilor/educatorilor/directorilor de centre față de muzeu?			6 9%	29 47%	26 42%	1 2%

Legendă: 1 – deloc 2 – foarte puțin 3 – puțin 4 – mult 5 – foarte mult FR – Fără răspuns

În cazul primei întrebări nu s-au înregistrat răspunsuri negative, fapt ce demonstrează că întreaga echipă a lucrat cu plăcere în cadrul acestui proiect. Au fost ateliere la care s-a lucrat mai greu, comunicarea cu copiii nu a

fost tot timpul ușoară, dar asta nu a împiedicat echipa să lucreze cu drag.

8% din cei chestionați consideră că atelierele din cadrul proiectului RAINBOW pot contribui în măsură mică la dialogul cultural

din cadrul comunității, însă 92% din coordonatori consideră că prin acest proiect am contribuit și putem contribui în continuare la conturarea unui dialog și la îmbunătățirea dialogului cultural existent.

În ceea ce privește contribuția atelierelor la instruirea elevilor, toți coordonatorii de ateliere au considerat că informațiile transmise le vor fi folositoare beneficiarilor, în măsură mare sau foarte mare, completând bagajul lor de cunoștințe.

35% din coordonatorii de ateliere consideră că acest proiect nu a schimbat deloc sau a schimbat în mică măsură atitudinea participanților față de muzeu. Este foarte adevărat faptul că aceste păreri au fost notate în special în fișele care au fost completate după activitățile de la Centrul de Reabilitare a copiilor cu Handicap de la Chilieni, în cazul cărora nu poate fi vorba despre o atitudine anume față de muzeu. Aceasta nu există și în majoritatea cazurilor nici nu poate exista, majoritatea copiilor neputând înțelege ce este acela un muzeu. Însă în cazul celui de-al doilea și al treilea atelier, copiii deja ne recunoșteau pe noi,

ceea ce înseamnă că atitudinea lor față de noi se schimbase. În 42% din cazuri coordonatorii de ateliere consideră că atitudinea participanților față de muzeu s-a schimbat mult, iar 23% consideră că aceasta s-a schimbat foarte mult. Aici s-a făcut referire atât la copii instituționalizați cât și la voluntari.

89% din răspunsurile bifate în cazul celei de-a 5-a întrebări relevă faptul că din punctul de vedere a coordonatorilor de ateliere atitudinea pedagogilor/educatorilor/directorilor din centre față de muzeu a fost schimbată mult sau foarte mult (unii dintre aceștia abia acum au aflat de existența muzeului și de activitățile derulate de acesta, iar alții au fost extrem de impresionați de atelierelor creative despre care nu aveau cunoștință). Au existat însă și cazuri în care coordonatorii de ateliere au considerat că proiectul a schimbat în mică măsură această atitudine (9% din păreri) și 1 caz în care nu a fost bifat niciun răspuns. Aceste cazuri vor fi luate în considerare și se va încerca pe viitor remedierea situației. Însă este un rezultat negativ care va contribui la perfecționarea proiectului pe viitor.

Nr. Crt.	Întrebare	1	2	3	4	5	FR
1	Disponibilitatea pedagogilor de a colabora		7 11%	9 15%	17 27%	29 47%	
2	Contribuția pedagogilor, educatorilor la ateliere		16 26%	6 9%	11 18%	29 47%	
3	Participarea beneficiarilor la ateliere (faceți referire la deschiderea copiilor față de activitățile propuse)			16 26%	20 32%	24 39%	2 3%
4	Nivelul de interes manifestat de beneficiari			24 39%	15 24%	22 35%	1 2%
5	Noutatea informațiilor furnizate			16 26%	21 34%	23 37%	2 3%
6	Calitatea spațiului de desfășurare a atelierelor		3 5%	13 21%	14 22%	32 52%	
7	Relaționarea dintre beneficiari și coordonatori			9 15%	27 43%	26 42%	
8	Relaționarea dintre beneficiari și voluntari			6 10%	28 45%	26 42%	2 3%
9	Calitatea activității voluntarilor		1 2%	2 3%	23 37%	35 56%	1 2%

Legendă: 1 – foarte slabă 2 – slabă 3 – bună 4 – foarte bună 5 – excelentă FR – Fără răspuns

1 – Disponibilitatea pedagogilor de a colabora – în 11% din fișe coordonatorii au răspuns că pedagogii au fost prea puțin disponibili a colabora, aveau alte treburi sau nu erau prezenți.

2 – Contribuția pedagogilor, educatorilor sau a altor angajați din centre la buna

desfășurare a atelierelor a rezultat a fi slabă în 26% din cazuri, aceștia, după cum notam și mai sus, neparticipând la ateliere sau fiind simpli observatori. În anumite situații unii educatori aveau alte lucruri de făcut, iar prezența noastră le-a oferit șansa de a-și termina treaba la timp, însă tot aceștia au

fost educatorii care ar fi dorit să participe la ateliere dar nu aveau timp. Au existat și cazuri în care educatorii au rămas indiferenți, sau aceasta a fost impresia pe care au lăsat-o (dar acestea au fost extrem de puține). În restul cazurilor, pedagogii au contribuit la buna desfășurare a atelierelor, „controlând” și temperând copiii în cazurile în care comunicarea cu aceștia s-a dovedit a fi dificilă. În 65% din cazuri însă, educatorii s-au dovedit a fi extrem de deschiși colaborării și au participat în mod activ la ateliere. Ajutorul lor a fost extrem de valoros în special la Centrul de Reabilitare a Copiilor cu Handicap de la Chilieni, unde fără prezența și contribuția lor calitatea atelierelor ar fi avut de suferit. De altfel, contam pe ajutorul lor, fapt ce s-a și realizat.

3 – Participarea beneficiarilor la ateliere – Toți copiii au fost deschiși propunerilor noastre, pe parcursul proiectului am avut doar 2 cazuri în care unul din participanții majori (18 - 25 ani) nu a dorit să se implice în activități, dar asta doar în prima zi a proiectului. În următoarele 2 zile însă, atitudinea s-a schimbat pozitiv și ei s-au lăsat atrași în „joc”. De asemenea, a mai fost 1 caz în care nu s-a putut lucra deloc cu unul din copiii cu nevoi speciale.

4 – Nivelul de interes manifestat de beneficiari a fost înregistrat între limitele bun, foarte bun și excelent, existând doar 1 chestionar unde nu s-a răspuns la această întrebare.

5 – Noutatea informațiilor furnizate. În anumite cazuri coordonatorii de ateliere au constatat că unii dintre copiii și tinerii cu care s-a lucrat cunoșteau anumite tehnici de lucru. Vorbim aici în speșial de țesătura și cusătura tradițională și de quilling, modelajul lutului și pictura pe vase ceramice fiind ateliere inedite pentru fiecare centru. Dar aceste cazuri au fost puține, din fiecare centru maxim 1 sau 2 copii/tineri știau una din tehnicile sus menționate.

6 – Calitatea spațiului de desfășurare al atelierului – în 5% din cazuri calitatea spațiului de desfășurare a atelierelor a fost judecată ca fiind slabă, spațiul fiind prea mic și înghesuit față de numărul de copii participanți la activitate. Însă, la extrema cealaltă, în 52% din cazuri spațiul pus la dispoziție de centre pentru a se organiza atelierele a fost excelent.

7 – Relaționarea dintre beneficiari și coordonatori – la acest punct s-a pus accent pe

comunicarea dintre beneficiari și coordonatorii de ateliere. Limitele răspunsurilor se încadrează între bună și excelentă. În fiecare centru, prima zi a fost cea mai dificilă din acest punct de vedere, până s-a făcut cunoștință cu copiii. În a doua zi însă deja se trece la un nivel foarte bun sau chiar excelent al comunicării, acești copii atașându-se extrem de repede de persoanele care manifestă chiar și cel mai mic interes față de ei. În zilele 2 și 3 am fost așteptați cu nerăbdare să sosim, iar clipa despărțirii din ziua a treia a fost îndulcită de premiile pe care le-am oferit copiilor, luându-le astfel atenția de la plecarea noastră. De peste tot însă am plecat cu promisiunea de a reveni cât de curând și cu invitația de a-i primi pe copii la muzeu.

8 – Relaționarea dintre beneficiari și voluntari – Din punctul de vedere al coordonatorilor de ateliere, comunicarea dintre voluntari și beneficiari a fost mai bună decât cea dintre coordonatori și beneficiari. Acest lucru este de înțeles, fiind vorba de o comunicare la același nivel, o comunicare pe orizontală. Copiii se înțeleg și comunică mai ușor, relaționează mult mai rapid, se deschid unii în fața altora mai ușor decât față de adulți. Coordonatorii de ateliere au avut grijă să nu facă diferențe între voluntari și copiii din centre în ceea ce privește modalitățile de adresare și felul de a comunica. De asemenea nu au ezitat să-i corecteze pe voluntari atunci când era cazul, fără a o face într-un mod diferit.

9 – Calitatea activității voluntarilor – acesta este unul din aspectele cele mai importante cu privire la comunicarea dintre coordonatori și voluntari, la felul în care coordonatorii s-au acomodat la prezența acestora, la felul în care le-au „notat” evoluția. Pentru majoritatea dintre aceștia a fost pentru prima dată când au participat ca voluntari într-un asemenea proiect, și pentru prima dată când au fost puși în postura de a fi ei înșiși „profesori”. Cu atât mai mult cu cât nu au fost „educatori” în sensul clasic al termenului (chiar dacă 4 dintre voluntari sunt la profilul pedagogic) ci a trebuit să participe activ la atelier și să transmită cunoștințe prin joc. Lucru care s-a dovedit a nu fi dificil, iar prestația lor a fost notată ca fiind foarte bună (37%) și excelentă (56%).

Item 2 – Comportamentul beneficiarilor

În majoritatea cazurilor beneficiarii au pus întrebări legate de atelierul care era în curs de desfășurare, însă a existat și un procent

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Au pus întrebări legate de atelier	26 – 42%
Nu au pus întrebări legate de atelier	14 – 23%
Fără răspuns	22 – 35%

mare în care nu s-a răspuns la această întrebare în chestionare (35%), motiv pentru care acest aspect nu este deosebit de relevant în evaluarea proiectului.

Item 3 – Frecvența întrebărilor beneficiarilor legate de atelier

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Deloc	19 – 30%
Mică	14 – 23%
Medie	11 – 18%
Mare	1 – 2%
Fără răspuns	17 – 27%

Acest rezultat dovedește faptul că participanții la ateliere nu au pus foarte multe întrebări suplimentare față de ceea ce se preciza de către coordonatori sau voluntari. După cum se va vedea mai jos, majoritatea întrebărilor puse au făcut referire la modalitatea de lucru.

Câteva exemple de întrebări:

- Cum se face?
- De ce se face așa?
- Cum să netezesc lutul?
- Ce urmează?
- Mai facem și altceva astăzi?

Item 4 – Frecvența întrebărilor beneficiarilor legate de muzeu și alte activități ale acestuia

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Deloc	23 – 37%
Mică	13 – 21%
Medie	6 – 10%
Mare	0 – 2%
Fără răspuns	20 – 32%

Frecvența întrebărilor legate de muzeu și de activitatea acestuia a fost mică, majoritatea participanților fiind foarte mici și nu au mai auzit de muzeu până acum. Probabil din acest motiv nici nu au pus întrebări, neștiind ce anume să întrebe. Majoritatea întrebărilor lansate s-au înregistrat în rândul copiilor mai mari, de peste 10 - 14 ani, și s-au referit în special la activitatea acestuia.

Câteva exemple de întrebări:

- Ce este un muzeu?
- Ce se întâmplă la muzeu?

- Cum pot deveni voluntar la muzeu?
- Pot fi voluntar tot timpul?
- Ce expoziții aveți?

B. Chestionarul pentru pedagogi / educatori / alți angajați ai DGASPC Covasna

Totodată a fost elaborat și un chestionar, prin intermediul căruia s-a încercat o evaluare a proiectului, a gradului în care acesta a acoperit nevoile beneficiarilor direcți, din punctul de vedere a educatorilor, a pedagogilor, a psihologilor sau a altor angajați care lucrează zilnic cu copiii și tinerii care au participat la atelierele creative.

Astfel, au fost completate 25 chestionare, iar răspunsurile acestora sunt prezentate în cele ce urmează. Pe lângă cele menționate mai sus s-au formulat și întrebări legate de eventuale colaborări pe viitor, de o dezvoltare a proiectului, solicitându-se propuneri din partea angajaților din sistemul DGASPC Covasna, care au fost extrem de interesante și demne de luat în calcul pentru reluarea proiectului în anul 2011.

Item 1 – Considerați că proiectul Rainbow, organizat de către Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni și finanțat de către AFCN, vine în sprijinul activității Dvs?

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Da	24
Oarecum	
Nu	
Fără răspuns	1

96 % din angajații chestionați consideră că proiectul RAINBOW vine în sprijinul activității DGASPC Covasna, respectiv în sprijinul centrelor în care au avut loc atelierele.

Item 2 – Au mai luat parte copiii din acest centru la activități de acest gen?

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Da	9; De 3 ori – 6; 1 dată – 2
Nu	12
Fără răspuns	4

48 % din copii nu au mai participat la activități de acest tip, 36 % au mai participat și cu alte ocazii la ateliere de creativitate, în timp ce 16% din cei chestionați nu au putut răspunde la această întrebare (lucrând la sediul DGASPC și nu direct în centre).

Item 3 - Care din activitățile desfășurate în cadrul acestui proiect sunt mai interesante și mai utile pentru copii?

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Atelier de modelaj manual de lut și atelier de pictat de vase ceramice	18
Atelier de cusături tradiționale	11
Atelier de țesături manuale	17

În acest caz au fost bifate în același chestionar unul sau mai multe răspunsuri. Din situația centralizată reiese însă faptul că atelierul de modelaj al lutului și pictura pe vase ceramice a fost mai util, din punctul de vedere al celor chestionați, urmat îndeaproape de atelierul de țesături manuale.

Item 4 - Bifați cu un „X” căsuța corespunzătoare opiniei dumneavoastră privind următoarele:

	1 Deloc	2 Foarte puțin	3 Puțin	4 Mult	5 Foarte mult	Total răspun- suri
V-a făcut plăcere să luați parte la aceste activități?				7	13	20
Aceste ateliere pot contribui la îmbunătățirea dialogului cultural în cadrul comunității?				16	4	20
Contribuie acest proiect la instruirea elevilor?			1	11	6	18
Completează proiectul, prin informația transmisă, programa școlară?			1	16	3	20
	1 foarte slabă	2 slabă	3 bună	4 foarte bună	5 excelentă	
Calitatea atelierelor			5	8	8	21
Importanța tematicilor abordate			4	14	3	21
Calitatea coordonării elevilor de către specialiștii MNCR			3	9	9	21
Calitatea activității voluntarilor			4	8	8	20
Calitatea informațiilor primite			2	9	9	20
Noutatea informațiilor primite			1	16	3	20
Modalitățile de organizare a atelierelor			1	8	10	19
Valoarea informațiilor transmise			1	8	11	20
Contribuția proiectului la instruirea elevilor			2	9	9	20

Din această statistică se poate observa că nu au fost bifate aspecte negative legate de proiect și desfășurarea acestuia.

De asemenea au existat persoane, care din motive obiective, nu au răspuns la aceste întrebări. Ne referim aici la acei angajați din sistemul DGASPC Covasna care nu au participat efectiv la atelierelor creative, dar au dorit să completeze aceste chestionare, în special pentru a răspunde la întrebările legate de posibilitățile de dezvoltare ale proiectului pe viitor.

Item 5 - De câte ori au vizitat copiii din acest centru un muzeu?

Prin această întrebare am dorit să aflăm dacă copiii sunt familiarizați cu termenul de

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Niciodată	12
O dată	0
De mai multe ori (precizați)	5 - de 2 ori

muzeu, dacă au vizitat vreodată un muzeu. Sunt importante pentru noi în special acele răspunsuri pe care le-am primit referitoare la motivele pentru care unii copii nu au vizitat niciodată un muzeu. Astfel, dacă aflăm motivele, putem găsi și soluții de viitor de a schimba acest lucru.

Într-un singur centru am întâlnit o situație în care copiii au vizitat un muzeu, chiar de mai multe ori. Din păcate în restul centrelor

răspunsurile au fost negative, sau nu au existat. Acolo unde cei chestionați au răspuns negativ aceștia au precizat și motivele absenței vizitelor la muzeu. Dintre acestea amintim:

- lipsa sau neimplicarea personalului
- lipsa oportunității
- fluctuația copiilor din centre (în special în cazul Centrului de Primire în Regim de Urgență)
- „Vizitarea muzeului până în prezent a reprezentat o activitate organizată în cadrul școlii”
- „Deoarece au un grad avansat de handicap (psihic și locomotor) percepția lor este precară”
- „Din motive economice și orizonturi închise privind acest aspect”

După o analiză rapidă a acestor motive, ne dăm seama că MNCR poate schimba parțial această situație, se pot găsi soluții comune de a rezolva aceste impedimente, poate chiar și în cadrul unui proiect de viitor. Considerăm că prin intermediul proiectului RAINBOW am reușit să deschidem interesul educatorilor pentru activitățile pe care le organizăm/pe care le putem organiza, existând, din ambele părți, dorința de a colabora în viitor.

Item 6 - Credeți că astfel de activități mai trebuie repetate în acest centru?

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Da	18
Nu	0
Fără răspuns	7

Cele 18 persoane care au răspuns la această întrebare sunt acele persoane care lucrează în mod direct cu copiii din centrele în care s-au desfășurat atelierele noastre. Acestea consideră că activitățile trebuie repetate, la următoarea întrebare venind și cu propuneri de diversificare a atelierelor.

Item 7 - Cum vedeți pe viitor implicarea muzeului în activitatea acestui centru?

Prin intermediul acestei întrebări am dorit să aflăm în ce măsură se dorește colaborarea cu instituția noastră pe viitor, care ar fi modalitățile de colaborare propuse de cei chestionați. Dintre răspunsurile primite amintim:

- ar fi oportună încheierea unei convenții de colaborare pentru organizarea unor activități pentru copii
- implicarea copiilor în diferite activități culturale organizate de muzeu

- implicarea copiilor în organizarea unor evenimente, alte ateliere, programe

- facilitarea accesului copiilor a vizitelor în muzeu

- implicarea muzeului ca partener în activitatea centrelor, deoarece este bună pentru dezvoltarea copiilor

- activitatea dvs. a fost benefică și inedită, noi vă așteptăm cu drag în viitor; cunoașterea, colaborarea și socializarea ne-au fost de un real folos.

Colaborarea este dorită de ambele părți, cu atât mai mult cu cât activitățile noastre au oferit șansa copiilor de a încerca ceva nou, au oferit o schimbare, le-au dat ocazia de a socializa, lucruri care contribuie la dezvoltarea lor ca indivizi, care îi ajută să se comporte în societate și care le dezvoltă aptitudinile de a purta un dialog coerent cu cei din jur.

Item 8 - Aveți sugestii și completări cu privire la îmbunătățirea acestor ateliere?

În urma răspunsurilor primite la această întrebare este important să amintim faptul că atelierele organizate în cadrul proiectului RAINBOW au fost considerate ca fiind bine organizate și complete. Au existat însă și sugestii cu privire la dezvoltarea activității pe viitor, extinderea proiectului și la alte centre din județul Covasna, în funcție de posibilități.

În județul Covasna există 31 de astfel de centre pentru copii instituționalizați sau cu nevoi speciale, în care acest proiect ar putea fi extins. Vom reveni cu mai multe amănunte la capitolul concluzii.

Item 9 - Ce alte ateliere credeți că ar trebui să mai organizăm?

Am solicitat părerea educatorilor și a pedagogilor pentru a vedea ce tip de ateliere am putea organiza pentru a completa activitatea lor zilnică și pentru a evita suprapunerile cu activitățile pe care și ei le pot implementa. Am primit o serie de propuneri, unele dintre ele sunt fiabile pentru muzeu, iar în cazul celorlalte am avea nevoie de specialiști în diverse domenii pentru a le putea implementa. Însă și cele din urmă vor fi luate în considerare pentru proiectele viitoare, și ne vom asigura că vom găsi specialiști cu care să colaborăm, pentru a veni în ajutorul centrelor. Printre propunerile celor chestionați se numără:

- Dansuri populare
- Pictură - 6
- Muzică (meloterapie și muzică pe instrumente)

- Ateliere cu jocuri interactive
- Însirarea mărgelilor
- Alte activități care includ tradiții populare (vopsitul ouălor, ornamente de Crăciun etc.)

Item 10 - Care sunt, în opinia dumneavoastră, acele activități pe care muzeul le-ar putea organiza pentru a veni în sprijinul instruirii copiilor și tinerilor din centrul dvs.? (Dați-ne câteva exemple)

Prin intermediul acestei întrebări am dorit să aflăm ce alte activități am putea organiza în colaborare cu centrele, în care să-i includem pe copii, altele decât atelierele creative propuse mai sus. Astfel sugestiile sosite din partea persoanelor chestionate au fost:

- activitate pentru cunoașterea și promovarea tradițiilor și a culturii – eventual prin organizarea unor tabere, excursii etc.
- concurs de modelaj manual de lut
- concurs de pictură pe vase ceramice
- în funcție de posibilitățile muzeului se pot organiza orice fel de activități destinate copiilor
- să ne ajute cu aprovizionarea materialelor din care lucrăm (lut, ceramică)
- tehnici care țin de perceperea vechimii obiectelor – expoziții din muzeu, modul de desfășurare la diverse descoperiri arheologice
- vizitarea muzeului
- activități cu specific tradițional, de Crăciun, de Paște și alte sărbători, pentru a ajuta copiii să cunoască cât mai multe tradiții populare

Dintre acestea, toate sunt realizabile, sub forma unor proiecte. MNCR a organizat și în alți ani tabere pentru elevi, astfel încât în anul care urmează ne vom propune organizarea unei tabere pentru copiii din aceste centre și voluntarii care au participat la proiectul RAINBOW. În ceea ce privește promovarea tradițiilor și a activităților cu specific tradițional, în luna decembrie 2010 ne propunem să revenim în centrele în care au avut loc atelierele din cadrul proiectului RAINBOW pentru a organiza o serie de ateliere de confecționare a decorațiilor de Crăciun. Aceste ateliere vor fi organizate de MNCR, în colaborare cu DGASPC și cu Asociația Carpații Răsăriteni și, sperăm, cu atragerea de fonduri din partea unor sponsori. Vor fi incluși și voluntarii, care vor coordona alături de specialiștii MNCR atelierele. În prezent ei participă la ateliere în cadrul muzeului, unde învață la rândul lor modalități și tehnici de confecționare a decorațiilor de Crăciun.

Item 11 - În opinia dvs. care au fost cele mai bune părți ale acestui proiect?

Întrebarea a fost formulată astfel pentru a oferi persoanelor chestionate șansa de a răspunde liber, pentru a vedea ce anume le-a captat atenția din cadrul acestui proiect, care a fost cu adevărat cel mai important aspect care merită să fie amintit. Alegerea noastră a fost una corectă, astfel încât am primit răspunsuri pe baza cărora putem evalua și îndeplinirea celui de-al doilea obiectiv al proiectului, o parte din cei chestionați considerând ca fiind foarte importantă participarea voluntarilor la ateliere.

Iată câteva din răspunsuri, care s-au repetat în mai multe chestionare:

- voluntariatul
- proiectul în sine a fost foarte bun
- stimularea copiilor; a constituit un prilej important pentru socializarea lor
- implicarea copiilor într-un astfel de proiect a reprezentat un mod de a ieși din rutina zilnică
- dialogul interetnic combinat cu efectuarea programelor propuse de modelaj în lut, țesut, cusut și cunoașterea efectivă a acestor copii cu handicap au avut un rol important
- modelaj de lut
- pictat pe vase ceramice
- țesătura manuală

Item 12 - Care au fost cele mai slabe părți ale proiectului?

La această întrebare o mare parte dintre cei chestionați au răspuns că proiectul nu a avut părți slabe. De asemenea, în majoritatea situațiilor nu am primit răspuns, însă există și un răspuns cu privire la mediatizarea proiectului, persoana în cauză spunând că acesta trebuia mediatizat mai mult în mass-media locală.

Item 13 - Alte sugestii / păreri / observații

Întrebarea a fost lăsată deschisă pentru a se putea preciza și anumite aspecte pe care noi nu le-am surprins în întrebările de mai sus. Au fost și chestionare fără răspuns, însă mai mult de jumătate dintre cei chestionați au dorit să precizeze câteva lucruri, esențiale pentru evaluarea finală a proiectului. Amintim câteva dintre acestea:

- am dori continuarea proiectului și colaborare și în viitor
- părerea mea personală este că [toți] copiii s-au distrat bine, erau atenți [la ce] se făcea, și făceau cu multă plăcere
- continuarea acestor întâlniri în viitor
- copiii au fost încântați de ceea ce au

învățat astăzi

- durată de o săptămână [a atelierelor]

C. Chestionarul pentru voluntari

Un al treilea chestionar a fost elaborat pentru a evalua impactul proiectului asupra voluntarilor. Au fost distribuite 12 chestionare, dintre care au fost centralizate 9 (datorită faptului că răspunsurile nu au fost complete în celelate 3 chestionare, acestea nu au fost luate în considerare, nefiind relevante), ale căror răspunsuri sunt prezentate mai jos:

Item 1 - *La câte acțiuni de voluntariat ați mai luat parte până la acest proiect?*

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
La nici una	4
La una	2
La mai multe	3

Din răspunsurile date de elevi a reieșit faptul că, pentru 44,44 % din elevii chestionați aceasta a fost prima ocazie de a participa la o activitate de voluntariat. Pentru 22,22% dintre aceștia a fost a doua ocazie de acest fel, și 33,33 % dintre elevi au participat la mai mult de două activități de voluntariat până în prezent. Acest lucru s-a văzut în ceea ce privește activitatea lor în cadrul proiectului, cât și faptul că ei s-au ajutat reciproc în momentele de cumpănă.

Item 2 - *Ați mai colaborat în alte activități organizate de către Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni? Menționați-le!*

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
La nici una	6
La una	1 - Cercul „Tradiție și modernitate” al MNCR
La mai multe	2 - Cercul „Tradiție și modernitate” al MNCR; Campania umanitară MNCR și Observatorul de Covasna „Împreună pentru Diana!”

66,66% din voluntarii chestionați nu au mai colaborat cu Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni în organizarea altor activități, în timp ce 33,33 % au lucrat cu echipa MNCR în cadrul altor proiecte - Cercul „Tradiție și modernitate” al MNCR; Campania umanitară MNCR și Observatorul de Covasna „Împreună pentru Diana!”. Activitatea voluntarilor în cadrul proiectelor menționate a fost de a-i coordona pe participanții mai mici la atelierelor de creație și de a confecționa diverse obiecte pentru a strânge fonduri pentru o cauză umanitară.

Item 3 - *Cum ați auzit de proiectul „Rainbow - Alunecând pe curcubeul cultural ajungem la voi!”*

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
din presă	0
de pe internet	0
de la rude, cunoștințe, prieteni	1
de la muzeu	5
alte	3 – de la școală (2); s-a desfășurat la noi în centru (Casa Familială nr. 3 – Sf. Gheorghe) – 1

Proiectul „Rainbow-Alunecând pe curcubeul cultural ajungem la voi!” a fost promovat în rândul angajaților MNCR, în cadrul Muzeului (în avizierul acestuia), în cadrul Cercului „Tradiție și modernitate” în rândul elevilor participanți, pe internet și în presa locală. 55,55% din voluntari au aflat de proiect direct prin intermediul MNCR, fiind contactați de organizatori. Pe lângă aceștia 11,11% au aflat de la prieteni (fiind vorba în acest caz de un elev care a participat la Cercul „Tradiție și modernitate” în anul școlar 2007–2008, și a aflat de acest proiect de la colegul său de clasă, în prezent membru activ al cercului) și 44,44% au aflat din alte surse – 33,33% de la școală, de la organizatorii proiectului iar 11,11% în urma atelierelor desfășurate la Casa Familială nr. 3 din Sf. Gheorghe.

Pentru organizatori a fost extrem de important să-i includă ca voluntari în primul rând pe acei elevi care au participat la Cercul „Tradiție și modernitate”, fapt realizat în procent de 80%, dar au oferit șansa și acelor elevi care au dorit să participe ca voluntari care nu au urmat acest cerc să se înscrie. Ei însă au fost selectați cu atenție, din rândul elevilor de profil pedagogic din cadrul Colegiului Național Mihai Viteazul, având experiență în a lucra cu copii și cunoscând tehnicile de lucru implementate în cadrul atelierelor tradiționale.

De asemenea, în cazul celor 2 elevi care s-au înscris în urma atelierelor desfășurate la Casa Familială nr. 3 – Sf. Gheorghe, organizatorii nu au văzut niciun impediment de a le accepta cererea de înscriere ca voluntari, aceștia deprinzând foarte rapid și ușor tehnicile de lucru din cadrul atelierelor și având o vârstă potrivită pentru a lucra ca voluntari în

proiect. Dimpotrivă, acesta este un rezultat neprevăzut dar extrem de valoros al proiectului RAINBOW, acceptarea lor ca voluntari contribuind deosebit de mult la integrarea lor în societate și formarea lor ca indivizi, dându-le încredere în forțele proprii și eliminând diferențele sociale, pe care, după cum ne-au declarat verbal în mai multe rânduri, le simt de obicei când sunt în societate.

Item 4 - Cum vi se par activitățile desfășurate la centre ?

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Foarte interesante	7
Interesante	2
Deloc interesante	0

77,77% din voluntari au considerat activitățile ca fiind foarte interesante, iar restul de 22,22% le-au considerat interesante. Nu s-a înregistrat niciun rezultat negativ din acest punct de vedere.

Item 5 - Considerați că participarea ca voluntar în cadrul proiectului „Rainbow-Alunecând pe curcubeul cultural ajungem la voi!” v-a ajutat?

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Da	9
Puțin	0
Nu	0

Toți voluntarii, în procentaj de 100%, au considerat că participarea la acest proiect i-a ajutat, într-o măsură sau alta. Redăm în cele ce urmează răspunsurile lor la întrebarea „În ce fel?”:

- Datorită faptului că sunt la profilul pedagogic, iar acțiunile cu copiii m-au ajutat să mai capăt puțină experiență

- pentru că eu fiind la profilul pedagogic m-a ajutat, a fost ca și o practică, un alt mod de socializare

- **am învățat să împărtășesc și celorlalți ceea ce eu am învățat, aici, la muzeu**

- pentru că am avut ocazia să cunosc mai multe persoane din anumite centre

- socializarea și a vedea cum sunt educați copiii

- deoarece am învățat să nu facem diferențe între copii, să comunicăm cu ei, indiferent de problemele pe care le aveau

- m-a ajutat mult, deoarece am învățat să comunicăm cu copii mai mici și să nu facem deosebiri între copiii cu probleme și cei fără

- am putut vedea și alți copii, unii mai „speciali” ca alții, diferențe nu sunt mari, au

fost tot copii

- am cunoscut oameni noi, mi-am îmbunătățit cunoștințele generale

Item 6 - Ați mai participat și la alte activități împreună cu copii din centrele de zi din județul Covasna?

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
La nici una	9
La una	0
La mai multe	0

Niciunul din voluntarii din cadrul proiectului RAINBOW nu au mai participat în prealabil la acțiuni organizate pentru sau cu copii din centrele în care s-au desfășurat atelierile creative. Acest lucru ne motivează să organizăm în continuare astfel de proiecte, în care să punem accentul pe participarea voluntarilor, pentru a contribui atât la socializarea copiilor instituționalizați și a celor cu nevoi speciale cât și la cea a voluntarilor.

Item 7 - Acordați o notă, de la 1-10, proiectului „Rainbow-Alunecând pe curcubeul cultural ajungem la voi!”

Întrebare deschisă, cu variante date de voluntari

10 – 7

9,5 – 10 – 1

9,5 – 1

Această întrebare a primit răspunsuri pozitive, cu 77,77% evaluări cu notă maximă 10, cu 11,11% evaluări cu nota 9,5 și 11,11% cu o notă ce era cuprinsă între limitele 9,5 și 10.

Item 8 - Veți mai participa la astfel de proiecte?

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Da	9
Nu	0
Poate	0

Voluntarii, în procent de 100%, și-au exprimat dorința de a mai participa la astfel de proiecte. Indiferent dacă acestea vor fi sau nu organizate de MNCR, ne bucură acest răspuns, deoarece am atins unul din rezultatele așteptate, și anume acela de a-i face pe voluntari să realizeze importanța lor în societate, locul definitoriu pe care ei îl pot ocupa în viața altor persoane, calitatea lor de formatori și de diseminatori ai cunoștințelor proprii și /sau căpătate la muzeu. Le-am deschis plăcerea de a-i ajuta pe cei din jur, le-am arătat satisfacțiile sufletești pe care o astfel de activitate le poate genera și le-am asigurat un

cadru de lucru plăcut, pentru a le demonstra că lucrul în echipă va avea mereu rezultate pozitive. Și, de asemenea, am constatat că pentru ei a fost nu numai educativ dar și distractiv, astfel încât, am reușit prin joc să le transmitem mult mai multe informații decât au reușit ei să conștientizeze pe moment.

Ei au motivat răspunsul la întrebarea de mai sus; redăm mai jos ideile principale:

- pentru că sunt activități interesante iar lucrul cu copiii este bun pentru experiența necesară nouă (profil pedagogic)

- pentru că mi-a plăcut

- este interesant, se merită efortul de a lucra cu ei pentru a le înțelege mentalitatea, atât și de dragul activităților

- îmi place să ajut

Item 9 - *Ce considerați că ar trebui să mai cuprindă un proiect viitor de acest gen?*

Întrebarea a permis răspunsuri libere, tocmai pentru a afla părerea voluntarilor bazată atât pe activitățile din cadrul proiectului RAINBOW cât și pe activitățile din cadrul MNCR la care au mai participat, și pe observațiile lor directe. Astfel, am primit de la unii dintre ei sugestii cu privire la dezvoltarea proiectului, completarea sa cu mai multe activități. Însă au fost și voluntari, în proporție de 44,44%, care au considerat că proiectul a fost bine așa cum a fost gândit și nu au știut cu ce altceva s-ar putea completa.

Redăm în cele ce urmează propunerile voluntarilor de a diversifica activitatea:

- mai multe activități, precum artele plastice (prind bine la lume), împletirea de brățări (îndemânare), fizice (o ieșire afară, în parc, expediții), un schimb de experiență

- înșirat de mărgele

- muzica

Item 10 - *Veți rămâne într-o relație de prietenie cu cei din centrele vizitate?*

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Da	9
Nu	0

Toți voluntarii, în proporție de 100%, au răspuns că vor rămâne într-o relație de prietenie cu copiii din centrele vizitate. Unii dintre ei deja păsrează legătura și comunică între ei. Chiar și între voluntari s-au născut noi prietenii, ei nefiind elevi la aceleași școli sau în aceleași clase. Unii dintre ei însă au precizat că vor menține aceste prietenii în măsura în care vor avea posibilitatea de a lua legătura cu ei.

Item 11 - *Care a fost centrul unde v-a făcut cea mai mare plăcere să lucrați alături de noi și de ce?*

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
La Chileni	4
Centrul de Zi – Sf. Gheorghe	1
Casa Familială nr. 1 Întorsura Buzăului	2
Toate	1
Casa Familială nr. 3 Sf. Gheorghe	2

Întrebare deschisă, cu variante date de voluntari.

În proporție de 55,55%, voluntarii au răspuns că centrul unde le-a plăcut cel mai mult să lucreze a fost Centrul de Reabilitare a Copiilor cu Handicap de la Chileni. Au fost însă și voluntari care nu au lucrat la toate centrele. Acesta a fost motivul pentru care ei au avut șansa să răspundă liber la întrebare, nefiind atât de relevant centrul la care au lucrat cât motivele pentru care le-a făcut plăcere să lucreze acolo. Redăm mai jos răspunsurile oferite de ei la întrebarea „De ce?”

- a fost primul și ne-am descurcat cred eu bine, ținând cont de nivelul de înțelegere al copiilor

- eu am fost la un singur centru, „Centrul de Zi Sf. Gheorghe” și mi-a plăcut deoarece copilașii au fost cuminți și dornici să învețe

- pentru că am avut mai multe cunoștințe acolo

- pentru că niciodată nu am mai lucrat cu copii cu probleme și mi-a făcut plăcere să-i ajut

- au fost mai mulți copii, poate mai plictisiți dar și mai comunicativi; și la primul centru a fost bine, dar era un cerc mai redus

Item 12 - *Veți mai lua parte și la alte acțiuni de voluntariat organizate de Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni?*

Variante de răspuns	Nr. răspunsuri
Da	9
Nu	0

Toți voluntarii, în procent de 100%, și-au exprimat dorința de a mai lua parte la alte acțiuni de voluntariat organizate de MNCR. Putem aici preciza faptul că deja derulăm un al doilea proiect, în cadrul Cercului „Tradiție și modernitate”, în colaborare cu Asociația „Carpații Răsăriteni”, care presupune participarea voluntarilor la ateliere de creație de decorații de Crăciun, care vor fi vândute în

cadrul unor târguri de iarnă, iar din banii astfel câștigați vom achiziționa materiale de lucru pentru centrele în care s-a derulat proiectul „RAINBOW” și o altă sumă o vom dona Dianei Borboly, în cadrul Campaniei Umanitare „Împreună pentru Diana!”. De asemenea, tot împreună cu voluntarii, vom face organiza câte un mic atelier de creație în centrele menționate, în cursul lunii decembrie, unde vom crea cu copiii decorații de Crăciun.

I-am rugat pe voluntari să motiveze și de această dată răspunsurile date, astfel încât cităm mai jos câteva din acestea:

- deoarece a fost o experiență plăcută
- mi-ar face plăcere pentru că este foarte interesant
- pentru că îmi place
- pentru că m-am atașat de echipa asta și e mișto să lucrezi cu ei
- pentru că mi-a plăcut mult
- pentru că mi-a plăcut și am fost o echipă
- da, de ce nu, sunt mereu interesante, până acuma 2 au fost dar vor mai fi
- fiind singura activitate extrașcolară

Item 13 - Alte observații

Întrebare deschisă, cu răspunsuri date de voluntari

Fără răspuns (linie sau „nu am”) – 6

3 dintre participanți au dorit să adauge comentarii în plus față de ceea ce au avut șansa să exprime prin intermediul întrebărilor din chestionar. Reproducem mai jos ceea ce ei au scris:

- un proiect interesant, cu activități captivante, iar reușita și zâmbetele care le-am adus copiilor au avut un efect plăcut asupra noastră
- mă bucură faptul că am participat la acest proiect. Este un proiect aparte, interesant. Iar satisfacția că ai ajutat unii copii este mare.
- alte idei se mai pot adăuga, dar observații nu! A fost ceva bine pus la punct și complex.

Ca o scurtă concluzie la aceste chestionare, putem spune că prin intermediul lor ne-am dat seama cât de mult s-au maturizat acei elevi care începând din anul 2007 sunt cursanți ai Cercului „Tradiție și modernitate” și ne bucură nespuse faptul că am putut contribui la dezvoltarea lor ca persoane.

Impactul proiectului RAINBOW asupra publicului și asupra Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni

Publicul nostru a fost în primul rând informat, în mod punctual, asupra existenței acestor centre în județul Covasna și de necesitatea implicării cât mai active în viața acestora a altor instituții, a voluntarilor etc.. Membri ai comunității noastre, elevii selecționați ca voluntar la coordonarea atelierelor, fac parte din publicul activ al MNCR. Astfel, prin intermediul proiectului, am reușit să sensibilizăm publicul prin conferirea unei importanțe deosebite centrelor în care s-au derulat activitățile, dar și prin posibilitatea publicului de a face cunoștință și a lucra în mod direct cu copiii instituționalizați și cu cei cu nevoi speciale. Pe lângă activitatea educativ-social-culturală derulată voluntarii au avut posibilitatea de a-și petrece timpul liber într-un mod constructiv, într-un mediu care a avut o influență pozitivă asupra dezvoltării lor ca viitori reprezentanți ai comunității.

O altă categorie de public asupra căruia proiectul nostru și-a pus amprenta și asupra căruia a exercitat un impact semnificativ este publicul din spațiul virtual. Pe paginile de web ale muzeului acesta ne-a susținut în mod constant, prin intermediul comentariilor postate pe pagina de blog a proiectului și pe pagina de pe facebook a acestuia, oferindu-ne în același timp un feedback în timp real.

În ceea ce privește impactul asupra MNCR, proiectul a oferit o înțelegere mai bună a activității acestuia, a rolului pe care îl ocupă în cadrul comunității locale și regionale. În același timp proiectul a contribuit semnificativ la diversificarea activității MNCR și a ofertei culturale a acestuia, dar și la diversificarea publicului țintă a MNCR, prin includerea în categoria beneficiarilor direcți a acelor copii și tineri care de obicei sunt marginalizați de societate și sunt foarte greu de atras ca și public constant.

Proiectul RAINBOW a oferit un plus de imagine muzeului, instituția fiind implicată, pentru a doua oară în decurs de un an (2010), într-un proiect social-umanitar.

De asemenea prin intermediul activităților practice și interactive s-a constatat o apropiere mai strânsă între muzeu și publicul acestuia, tinerii atrași în munca de voluntariat exprimându-și dorința de a participa ca voluntari la viitoarele proiecte ale MNCR. De asemenea este important de precizat că 2

dintre tinerii instituționalizați s-au înscris deja ca voluntari în cadrul proiectului, dar și ca voluntari în cadrul MNCR și ACȘCR.

Derularea proiectului a reprezentat o experiență benefică pentru angajații MNCR, din punct de vedere profesional, prin șansa pe care le-a oferit-o de a-și perfecționa abilitățile de comunicare și de lucru, pe de o parte cu voluntarii de diferite vârste, pe de altă parte cu copiii instituționalizați și cei cu nevoi speciale, și atragerea lor în activitățile muzeale.

Concluzionând, putem afirma că proiectul **„RAINBOW. Alunecând pe curcubeul cultural ajungem la voi!”** și-a atins obiectivele propuse, depășindu-le în unele aspecte, și poate constitui un model de lucru și pentru alte instituții muzeale din țară. De asemenea acesta este doar primul pas în derularea unor astfel de proiecte, cererea fiind foarte mare. Prin acest proiect am reușit să atingem doar o mică parte din totalul centrelor subordonate DGASPC Covasna, astfel încât pentru viitor dorim să implementăm aceste ateliere și în alte centre din județ, și să îl dezvoltăm pentru a-l implementa din nou în cele 5 centre incluse în acest an, pentru a nu-i părăsi la rândul nostru pe copiii cu care considerăm că am reușit să legăm o sinceră prietenie. Ei au nevoie în continuare de noi, acesta fiind doar primul pas pe care noi l-am făcut către ei.

Deși considerăm proiectul de față ca fiind o reușită indubitabilă, acesta a întâmpinat și mici dificultăți, motiv pentru care a fost necesară aplicarea unui „Plan B” în anumite cazuri. Au fost centre în care beneficiarii aveau toți vârste diferite, astfel încât am adaptat programul de lucru în așa fel încât să răspundem nevoilor tuturor. Astfel, am introdus în activitatea noastră atelierul de quilling, care s-a dovedit a fi extrem de benefic pentru relaxarea participanților, și foarte util, în special pentru copiii cu vârste mici. Toate punctele negative însă pot fi și vor fi transformate în puncte tari într-un proiect viitor, în care deja vom avea experiența oferită de proiectul RAINBOW.

Impactul pozitiv asupra beneficiarilor direcți, grupului țintă și asupra Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni susține faptul că un asemenea proiect este de mare interes pe plan internațional, național și în special pentru întreaga comunitate a județului Covasna. Limitele acestui proiect depășesc

limitele culturale, trecând în sfera socială, fiind vorba în cazul nostru de incluziune în societate prin intermediul unor activități cultural-educative a unui grup țintă de beneficiari excluși în mod repetat, intenționat sau nu, din activitățile culturale ale zonei. Legătura noastră cea mai puternică cu acest grup țintă este stabilită de tinerii voluntari, care ne facilitează comunicarea cu copiii și cu tinerii din aceste centre, prin simpla lor participare dovedind faptul că societatea tânără este pregătită să-i accepte și pe copiii marginalizați în prezent, și este dispusă să le dea o mână de ajutor în acest sens.

În România, numărul proiectelor de pedagogie muzeală, este foarte redus în comparație cu numărul muzeelor, acesta fiind un domeniu relativ nou în muzeologie. Până în prezent se considera că astfel de activități sunt derulate în școli, în cadrul orelor de lucru manual, care astăzi nu mai există sau se desfășoară sub denumirea de „tehnologie”, ore în cadrul cărora s-a renunțat la partea practică a activității. Astfel, muzeografia românească se raliază cu pași mici și într-un ritm relativ lent la curentul european de transmitere a moștenirilor culturale, fie ele arheologice, istorice, etnografice etc., prin intermediul unor activități practice de pedagogie muzeală, oferind publicului șansa de a vedea artefactele și de a le reconstitui cu mâinile sale. Mai mult decât atât, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni face eforturi intense de a ajunge și la acele categorii de public defavorizate de societate, în același timp în care se adresează prin programele și proiectele sale întregii societăți.

Una din cele mai importante funcții ale muzeului este cea educativă. Astfel, pentru a aduce meșteșugurile, ocupațiile și tradițiile noastre din cele mai vechi timpuri mai aproape de publicul tânăr, într-un mod cât mai accesibil și prin metode didactice activ-participative, alături de cele tradiționale, Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni a organizat și organizează un amplu program de pedagogie muzeală. Acesta a fost inițiat în anul 2007 prin Cercul „Tradiție și Modernitate” care a ajuns la cea de-a IV-a ediție (2009 - 2010), devenind astfel deja un program de educație muzeală, și a fost continuat prin numeroase proiecte cum ar fi Tabăra de Arheologie Experimentală Păuleni Ciuc – Ciomortan, jud. Harghita (Ediția I - 2009), ateliere creative ce însoțesc toate expozițiile muzeului, conform specificului acestora

(Începând din anul 2009 s-au organizat ateliere de pictură, modelaj al lutului, țesătură etc.), Tabăra de Arheologie Experimentală „Oamenii Sării” de la Beclean - Băile Figa 2010.

Pe parcursul acestor activități s-a constatat că modalitatea cea mai ușoară prin care tinerii învață lucruri noi și prin care acestea le rămân întipărite în minte este cea activ-participativă. Acest fapt este dovedit în primul rând de voluntarii proiectului RAINBOW, care în urma participării la atelierele din cadrul Cercului „Tradiție și modernitate” și-au însușit informațiile transmise de coordonatori, și nu le-au uitat, chiar dacă între perioada participării active la aceste ateliere și prezent au trecut, în anumite cazuri, și 2 sau 3 ani.

Realizarea activităților interactive pe teme legate de istorie și arheologie, de etnografie și tradiție au permis o mai bună apropiere între public și muzeu, pentru că beneficiarii au intrat în contact direct cu tehnicile tradiționale și cu instrumentele de lucru asemănătoare celor originale și s-au consultat permanent, în mod direct cu coordonatorii și voluntarii prezenți.

Participarea voluntarilor a fost unul dintre cele mai reușite aspecte ale acestui proiect, ei fiind profund impresionați de ceea ce au văzut în aceste centre. Unii nu știau de existența unor asemenea locuri, alții au auzit doar despre copiii fără părinți și copiii cu nevoi speciale. De această dată au fost însă puși în fața acestora și au ajuns la concluzia

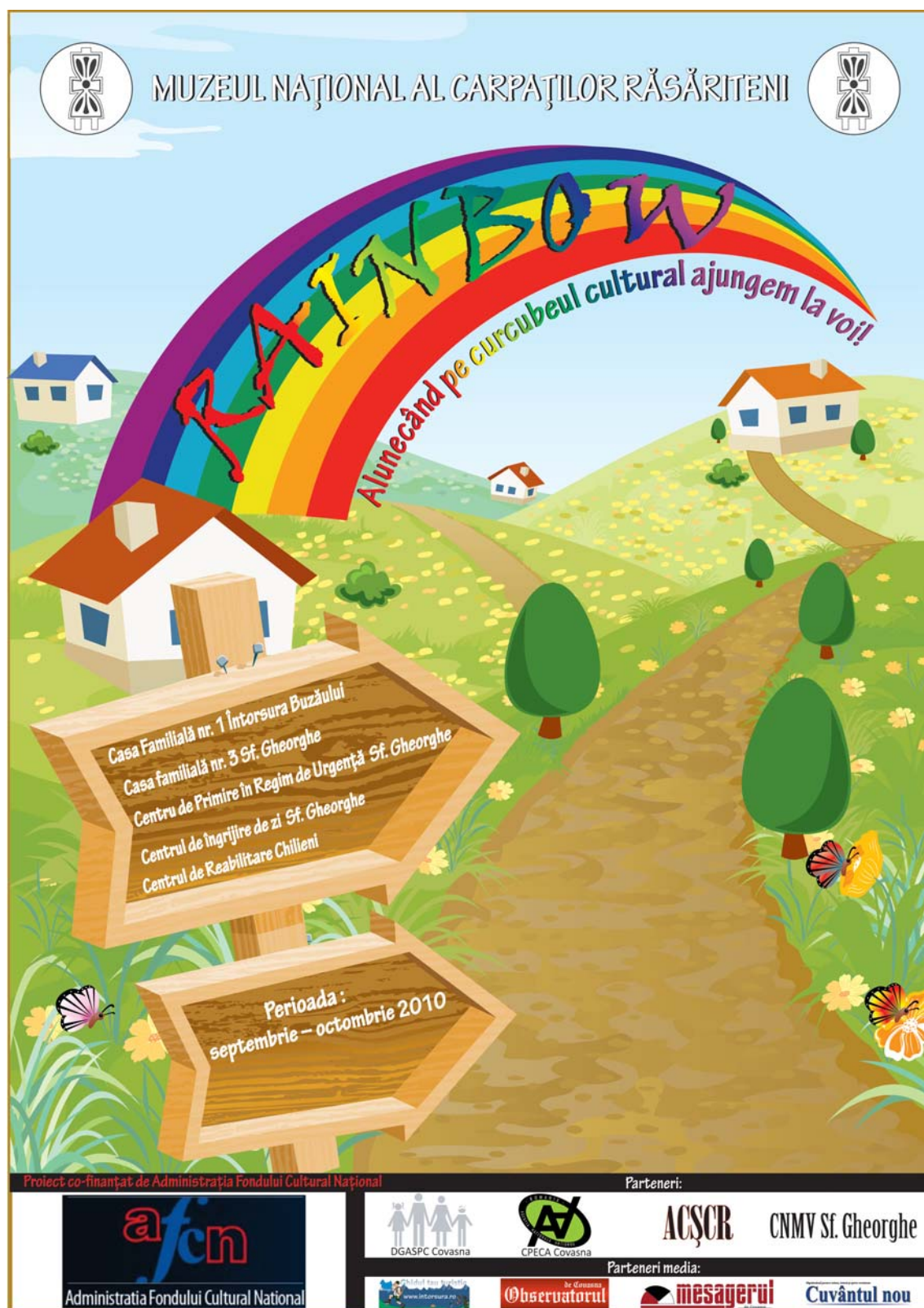
că suntem cu toții oameni, indiferent de unde venim, unde locuim și care este starea noastră de sănătate. Pentru ei sentimentul că au putut fi de folos și că au reușit să-i învețe pe alții ceva ce ei deja știau este de neînlocuit. Cu atât mai mult cu cât ei doresc în continuare să rămână voluntari ai muzeului și doresc să participe și la alte proiecte ale acestuia.

Derularea proiectului a reprezentat o experiență benefică pentru angajații MNCR, din punct de vedere profesional, prin șansa pe care a oferit-o, de a-și perfecționa abilitățile de comunicare cu tinerii din diferite categorii de vârstă și cu copiii și tinerii cu nevoi speciale.

Impactul pozitiv asupra beneficiarilor direcți, grupului țintă și asupra Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni susține faptul că un asemenea proiect este de mare interes pe plan internațional, național și în special pentru întreaga comunitate a județului Covasna. Limitele acestui proiect depășesc limitele culturale, trecând în sfera socială, fiind vorba în cazul nostru de incluziune în societate prin intermediul unor activități cultural-educative a unui grup țintă de beneficiari excluși în mod repetat, intenționat sau nu, din activitățile culturale ale zonei.

Prin urmare, considerăm foarte utilă reluarea proiectului și în anul următor, într-o formă mult mai bună și înlăturând punctele slabe înregistrate în prima etapă. Pentru viitorul apropiat ne propunem să aplicăm acest proiect la nivel național și internațional.

**Andrea Deák
Cristina Felea**

Afișul proiectului / The poster of the project

Figura 1 / Figure 1

*Atelierul de modelaj manual al lutului: 1. tema 1 – modelarea unui vas;
2. tema 2 – modelarea unei figurine, un animăluț*

**The clay modelling workshop: 1. 1st theme – modelling a vessel;
2. 2nd theme – modelling a figurine, a small animal**

Figura 2 / Figure 2

Atelierul de modelaj manual al lutului: 1. tema 1 – modelarea unui vas;
2. obiecte modelate de copii și expuse în holul centrului.

The clay modelling workshop: 1. 1st theme – modelling a vessel;
2. object modelled by the children and exhibited in the centres hallway.

Figura 3 / Figure 3

Atelierul de pictură pe vase ceramice: 1. vas ceramic pictat;

2. vase pictate expuse alături de obiecte modelate din lut și covorașe țesute.

The vessel painting workshop: 1. painted ceramic vessel; 2. painted vessels, exhibited with all the other creations: modelled objects, small woven rugs.

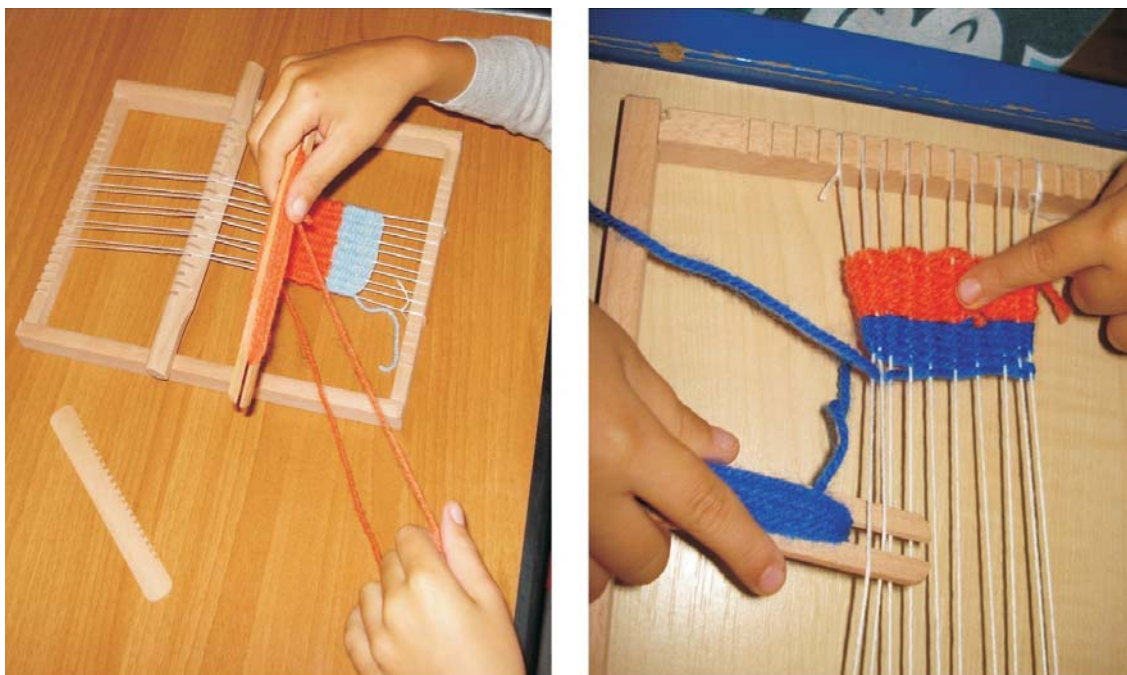

Figura 4 / Figure 4

Atelierul de țesături tradiționale: 1, 2. Copiii au țesut covorașe multicolore;
3. covorașele țesute de copii au fost expuse în holul centrului alături de alte creații.

The traditional weaving workshop: 1, 2. multi-coloured small rugs woven by the children; 3. the small rugs woven by the children exhibited in the centres hallway

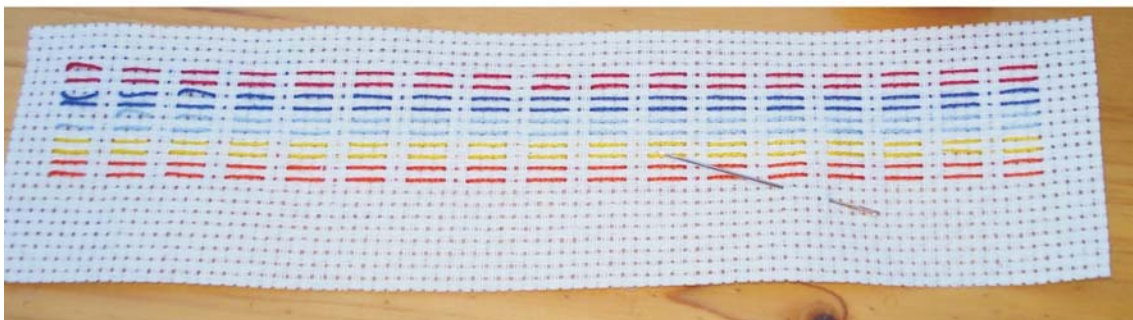
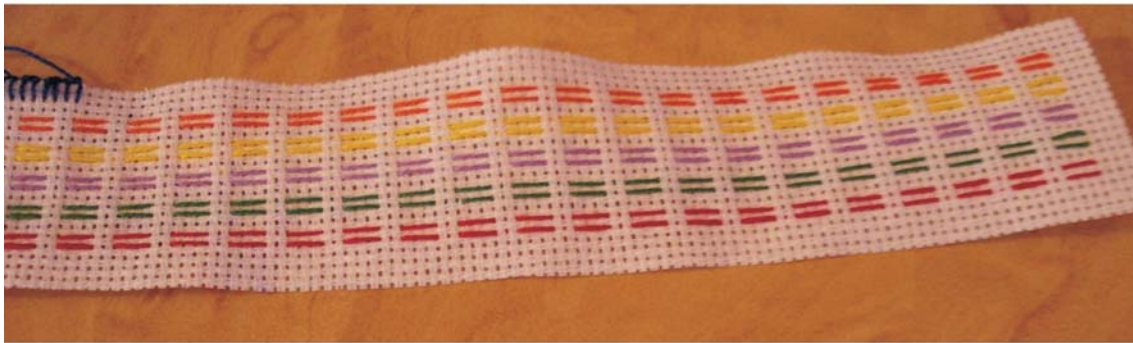

Figura 5 / Figure 5

Atelierul de cusături tradiționale: 1. fiecare dintre participanți a cusut un semn de carte pe etamină, în culorile curcubeului; 2,3. semne de carte cusute de copii/tineri

The traditional sewing workshop: 1. each of the participants had to sew a book sign on coarse muslin, in the colours of the rainbow; 2, 3. bookmarks sewn by the children/youngsters

Figura 6 / Figure 6

Atelierul de quilling: 1,2. Participanții au realizat felicitări decorate prin tehnica quilling
The quilling workshop: 1,2. The children decorated cards with quilled creations

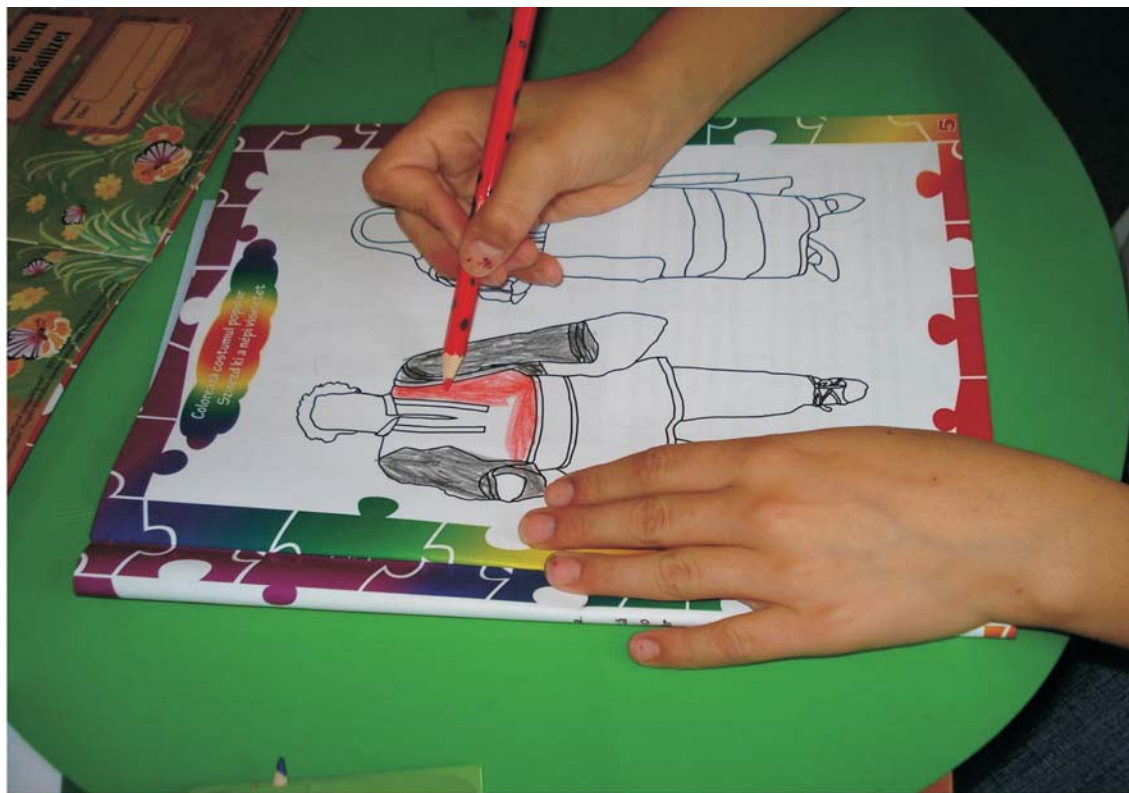

Figura 7 / Figure 7

Completarea caietului de lucru: 1. Pagina "Colorează costumele populare";
2. Pagina „Colorează curcubeul”.

Filling in the workbook: 1. The page called "Colour the folk costume";
2. The page called "Colour the rainbow"

Figura 8 / Figure 8

Echipa de lucru: 1. Prezentarea colajelor realizate de participanți;

2. Echipa de lucru – coordonatorii de ateliere alături de voluntari.

The team: 1. The volunteers presented the creations of each workgroup;

2. The team – the coordinators of the workshops and the volunteers